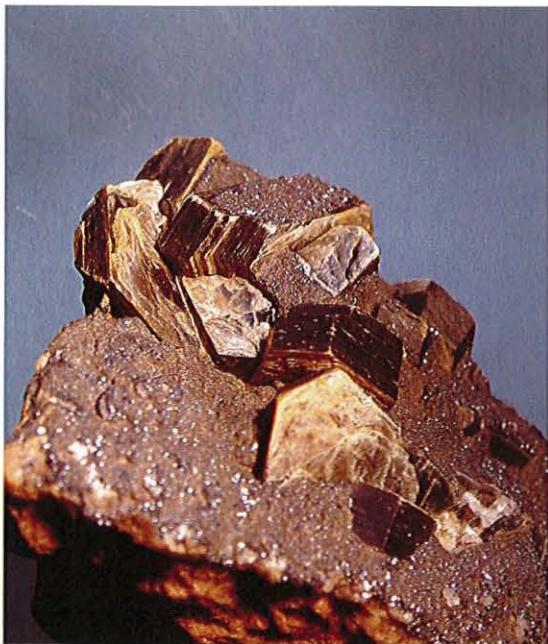

Slobrekka, Iveland

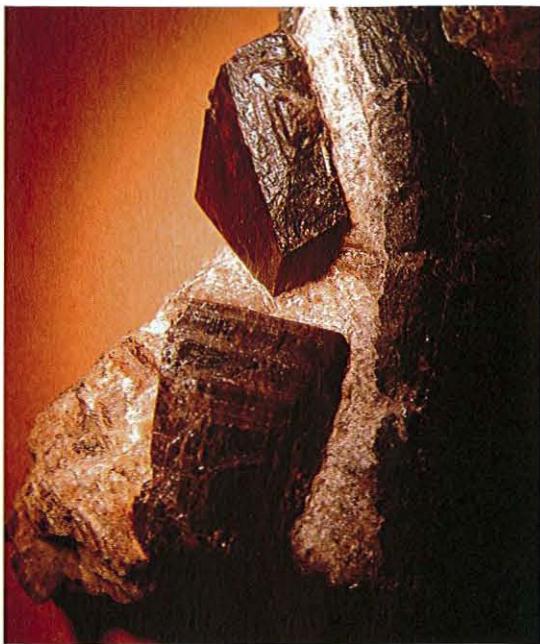
Muskovittkristaller opptil 3 cm på hematitt.
Samling Bjørn Thortveit.

Fortsettelse fra nr. 4 - 2006

Krystaller av gadolinitt fra Frikstad er første gang beskrevet av Schetelig (i Brøgger et. al. 1922). Han gir en inngående beskrivelse av flateutviklingen av krystallene. Han beskriver materialet som "dypt grønnsvart med sterk fettaktig glans" og at krystallene i tynnslip er fullt anisotrope og uten pleokroisme.

Neumann (1985) beskriver krystaller som A. O. Larsen og A. Åsheim har undersøkt etter et funn av Orest Landsverk fra Slobrekka. Denne stoffen har en 1,5 x 3 cm stor krystallgruppe med en 1 mm klar, glassaktig, grønn yttersone, og et indre av vanlig svart metamikt gadolinitt. Den ytre sonen er krystallin, og består av et mineral i gadolinitt-gruppen.. Noen av krystallene har et gul-oransje overtak av tengeritt-Y (?), men er ellers skinnende svarte i fargen. Kamphaugitt-Y er identifisert som hvite nåleformede mikrokristaller i sprekker i gadolinittkristaller.

Det kan ofte være vanskelig å skille gadolinitt, mørke granatkristaller og røykkvarts fra hverandre, men den skinnende svarte overflaten og de flaterike krystallene er karakteristisk for gadolinitten.

2 cm store æschynite-(Y). Samling Arild Omestad

Magnetitt

I feltspat og skriftgranitt opptrer oktaedriske kristaller og krystalline masser på opptil 10 cm. Magnetitt er et vanlig aksessorisk mineral, men det er vanskelig å få frem hele krystaller, men fine krystaller kan i noen tilfeller frigjøres fra feltspaten. Magnetitt og gadolinitt finnes sjeldent sammen, men ifølge Bjørlykke (1934) kan man finne små idiomorfe euxenitt-(Y) krystaller som inneslutninger i magnetitt.

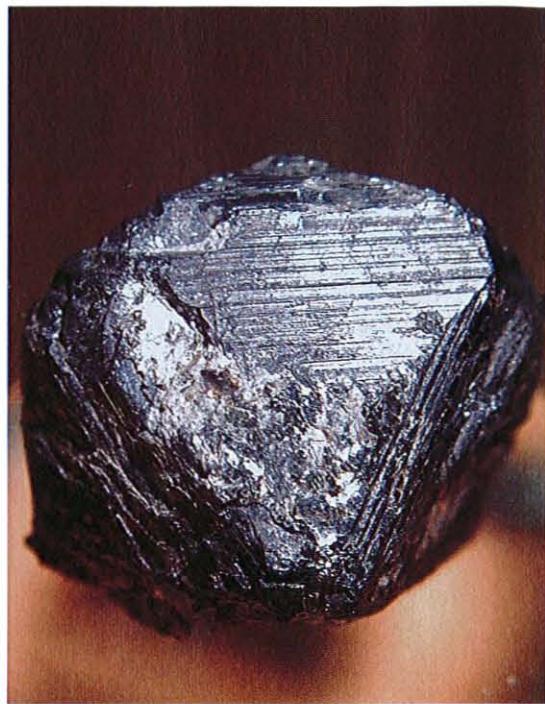
Spessartin-almandin blandkristaller

Mørkerøde, nesten brunsvarte granater kan finnes relativt hyppig i uregelmessige krystaller opp til 4-6 cm. Som en sjeldenhets er uregelmessige krystaller med størrelse opptil 20 cm funnet. Sammen-setningen ligger mellom spessartin og almandin, med overvekt av spessartin komponenten. Den mørke fargen kan skyldes et visst innhold av yttrium. Granatkristallene har ofte en uregelmessig flatttrykt form som kan minne om krystallformen til gadolinitt.

I noen tilfeller kan man finne mindre, bedre utviklede krystaller som er nærmere det rene spessartinendeleddet i sammensetning, ofte finnes disse sammen med epidotmasse.

5 cm allanitt-(ce) krystall. Samling Frank Strømmen.

2 cm hematitt krystall. Samling Arild Omestad.

Albitt

Det er funne store plater med albittkrystaller, der enkeltkrystallene kan komme opp i 1,5 cm. Krystallene ser hvite ut, men termineringene er ofte fargeløse med en briljant glassglans.

Oftre er albittkrystallene overvokst med skarpkante, opptil 4 cm store muskovitkrystaller, og noen ganger med et belegg av hematitt, noe som kan gi praktfulle stuffer. Hematitt er et sjeldent mineral i området.

Massiv plagioklas fra hovedpegmatitten viser noen ganger fin månesteinseffekt.

Æschynitt-(Y)

Æschynitt-(Y) kan finnes som uvanlig velutviklede krystaller i matriks eller løse på opptil 2-3 cm. Krystallformen er svært karakteristisk for dette mineralet. Æschynitt-(Y) er funnet sammen med røldig mikroklin og biotitt. Også Bjørlykke (1934) har beskrevet æschynittkrystaller fra Slobrekka, og krystallene funnet i dag er forbløffende like de krystallene Bjørlykke beskrev, både i størrelse og form. Det er også funnet større uregelmessige krystaller av æschynitt-(Y) på tippen.

Allanitt-(Ce)

Allanitt-(Ce) er et ganske vanlig mineral i Slobrekka, og finnes i slanke krystaller på opptil 40 cm. Allanitt-(Ce) finnes oftest i feltspat som ofte viser en karakteristisk omvandlingssone rundt krys-tallen (radioaktiv påvirkning?). I enkelte tilfeller er allanittkrystallene omvandlet til ankylitt-(Ce).

Polykras-(Y)

Skinnende svarte krystaller av polykras-(Y) er funnet i mikroklin. Krystallene opptrer ofte mange sammen, og størrelsen er fra 2 til 5 millimeter. Polykraskrystallene har en karakteristisk "slips-form", dvs. flate krystaller som er betydelig lengre enn brede, og med en tydelig spiss som avslutning.

Fergusonitt-(Y)

Krystaller av fergusonitt-(Y) på opptil 2-3 cm er funnet på tippen. Disse krystallene sitter i den mer finkornete pegmatitten. Krystallene av fergusonitt-(Y) har et karakteristisk kvadratisk tverrsnitt og en svært skinnende svart glans på bruddflatene.

Mikroklin

Godt utviklede rosa krystaller kan finnes i overgang-en mellom feltspat og kvarts i hovedpegmatitten.

Biotitt

Store flak er relativt vanlige. Krystaller og flak med krystallflater kan unntaksvis finnes i feltspat. Generelt i Evje og Iveland er biotitt er ofte et viktig ledemineral til sjeldne mineraler, men de sjeldne mineralene i Slobrekka viser ingen tydelig binding mot biotitt.

Muskovitt

Muskovitt er ofte funnet i skarpkantete pseudoheksagonale krystaller. I den primære pegmatitten finnes krystaller og krystallgrupper på rundt 10 cm innevokst i feltspat. Muskovitt finnes også som velutviklete krystaller på albitt sammen med hematitt. Denne typen krystaller blir sjeldent mer enn 4 cm.

Ilmenitt

Ilmenitt finnes både som større flak i feltspat og som mindre (opptil 1 cm) uregelmessige krystaller.

Bismutinititt

Sommeren 2004 ble det funnet et stykke krystallin bismutinititt på tipphaugen. Stykket målte 22 cm, og ble funnet uten matriks. Bismutinititten var delvis omvandlet til bismitt.

Bismutinititten viste karakteristisk fibrig oppførsel og grå metallisk farge. Bismitt opptrer som et gulfarget belegg på bismutinititten.

Muligheter for nyfunn

Som tidligere skrevet er det gode muligheter for funn av flere av disse mineralene på tippen i Slobrekka. Mange av dem er imidlertid ganske sjeldne, og det krever innsats for å finne dem. Noen ganger står belønningen i forhold til innsatsen og vel så det, mens andre ganger blir det mye slit for lite.

Det blir uansett funnet krystaller av beste kvalitet i Slobrekka hvert år, og det blir sprengt fram ny masse med jevne mellomrom slik at alle skal ha mulighet til å finne krystaller.

Jeg vet i hvert fall helt sikkert at det ligger en enda større gadolinittkrystall med mitt navn påskrevet et eller annet sted på tippen.

Olav Revheim

Kilder

BARTH, T. F. W. (1947): *The nickeliferous Iveland-Evje amphibolite and its relations, Norges geologiske undersøkelse 168a*

BJØRLYKKE, H. (1934): *The mineral paragenesis and classification of the granite pegmatites in Iveland, Setesdal, Southern Norway, Norsk Geologiske Tidsskrift 14*

BRØGGER, W. C. (1906): *Die Mineralien der sudnorwegische Granitpegmatitgänge I, Niobate, Tantalate, Titanate und Titaniobate, Vid. Selsk. Skr. Mat-Nat Kl 1906 6*

BRØGGER, W. C., VOGT, Th., SCHETELIG, I. (1922): *Die Mineralien der sudnorwegische Granitpegmatitgänge II, Die Silikate der Seltener Erden, Vid. Selsk. Skr. Mat-Nat Kl 1922*

FRIGSTAD, O. F. (1968): *En undersøkelse av Cleavelanditsonerte pegmatittganger i Iveland-Evje. Hovedfagsoppgave, Universitetet på Blindern*

NEUMANN, H. (1985): *Norges mineraler, NGU skrifter 68*

NORDRUM, F. St. (2003): *Nyfunn av mineraler i Norge 2002-2003, Kongsberg Mineralsymposium 2003*

REVHEIM, O. (2004): *Gadolinit-Y og andre mineraler fra Slobrekka, Iveland, Kongsberg Mineralsymposium 2004*

**Blaafarveværket
og Koboltgruvene**

19. mai – 23 sept. 2007

NYHET
GRUVESAFARI
KUN 1 TIME FRA OSLO!

3340 Åmot i Modum
tlf 32 78 67 00 www.blaa.no